

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétállítására vonat-
kozó felszólítások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
részek és hirdetési díjak küldendők. ::

Tájékoztató és javaslat a leány- gymnasium ügyében.¹

Hogy legközelebbi egyházkerületi közgyűlésünknek a felsőbbfokú református leánynevelés ügyében hozott 742. számú határozatára s közelebbről e határozat 4. pontja értelmében egy, Debreczenben létesítendő leánygymnasiumra vonatkozólag bárminemű lépést tehesünk, ösmernünk kell teljesen a leánygymnasiumnak, mint tanügyi kérdésnek hazánkban ez idő szerinti helyzetét. S e tekintetben a következőkben van szerencsém a t. bizottságot a leánygymnasium kérdéséről tájékoztatni.

A leánygymnasium eszméje annyira újkeletű, hogy az európai tanügyben sem nyúlik feljebb a múlt század utolsó évtizedénél. Amint a század végén egyes államok az egyetem némely fakultásának kapuit a nők előtt megnyitották, a szükség csakhamar fölvetette a leánygymnasium eszméjét s az 1890. először Prágában szervezett ilyenmű női középiskolát rövid idő alatt követte Bécs (1892), Karlsruhe (1893), Berlin (1893) és Lipcse (1894) a leánygymnasium, illetőleg a felsőbb leányiskolák mellett leánygymnasiumi tanfolyam fölállításában.

Hazánkban a millennium esztendejében (1896.) létesült az első leánygymnasium, miután tudvalevőleg az egyetem bölcsészeti és orvosi fakultása is az előbbi éven, 1895. nyitattott meg a nők számára. Az orsz. nőképző egyesület alapította az első 8 osztályú leánygymnasiumot Budapesten a Zöldfa-utcai (ma épen ez egyesület elnökéről elnevezve: Veres Pálné-utcai) felsőbb leányiskolája mellett a fiúgymnasiumokétól eltérő, külön saját tantervvel, mely szerint a latin nyelv tanítása csak az V. osztályban kezdődött s a 4 felső osztályban 25 heti órával rendeztetett be, a görög nyelv tanítása teljesen mellőztetett, a négy alsó osztályban pedig a classicus nevelési irány csupán műfordításokra és irodalmi tanulmányokra támaszkodott, oly módon, miként az a fiúgymnasiumok görög-pótló tanfolyamán történik. E tanterv, melyet a

¹ Tiszántúli református egyházkerületünk múlt őszi közgyűlésén elhatározván egy, Debreczenben állítandó leánygymnasium ügyének előmozdítását, e tárgyban bizottságot is küldött ki. E bizottság január 24-én tartotta ülését, melyen a főntebbi előterjesztésben foglalt javaslatokat elfogadtn s megvalósításukra a szükséges lépéseket oly módon tette meg, hogy a célbavett leánygymnasium első évfolyama már a jövő 1913—4-ik iskolai évben megnyitható legyen.

Beöthy Zsolt elnöklete alatt működő bizottság készítette s a közokt. kormány is jóvá hagyott, 12 évig szolgált alapul az intézet berendezésében. Ezalatt az intézet 200,000 korona építési államsegéllyel is erősödött, 1908-ban pedig áttérvén a fiúgymnasiumok tantervére, az 1883. évi XXX. t.-c. alapján 24,000 K évi fentartási államsegélyt vett igénybe s azóta, mint a fiúgymnasiumokkal teljesen egyenlő szerveztű államsegélyes gymnasium, folytatja működését, 4 éven át csak váltakozó osztályokkal (egyik évben t. i. csak a páratlan, másikban pedig a páros számú osztályokkal) berendezve; a folyó iskolai évben azonban lépéseket téven fentartási államsegélyének fölemelésére, egyúttal megkezdette az összes gymnasiumi osztályok fölállítását.

A nőképző egyesület után egy év múlva 1897. maga az állam rendezett be Andrassy-úti felsőbb leányiskolájában 4 osztályú leánygymnasiumi tanfolyamot, oly módon, hogy a felsőbb leányiskola négy alsó osztályának tantervét teljesen épségben hagyván, erre épített 4 gymnasiumi osztályt, mint a leánygymnasium 4 felső osztályát. A latin nyelv tanítása tehát itt is az V. osztályban kezdődik s 4 évre 28 heti órával van berendezve, a görög nyelv tanítása vagy a görög-pótló tanfolyam pedig a VI. osztályban kezdődve, 3 éven át folyik heti 15 órával. Az intézet ma is e szervezetében áll fenn s *egyik főtípusát alkotja a leánygymnasiumoknak*. Ezen típus szerint rendezte be harmadikul Budapest főváros 1906. Váci-utcai községi felsőbb leányiskolájában a leánygymnasiumi tanfolyamot s így tartotta fenn 1911-ig, amidőn a közokt. kormány rendeletére a fiúgymnasiumok tanterve szerint kellett intézetét átalakítania. A főváros tanácsa eleget is tett a kormányrendeletnek, de egyúttal kijelentette, hogy eddig fentartott felsőbb leányiskoláját, mint szükségtelen intézményt, fokozatosan megszünteti. A közokt. kormány azonban nem akarván egy kulturintézmény megszüntetését előmozdítani, a folyó iskolai év elején újabb rendeletet intézett a fővároshoz, hogy térjen vissza leánygymnasiumának eddigi szervezetéhez. Úgy hogy ez intézetben ma a II. osztály a fiúgymnasium, az I., III., IV. osztály a felsőbb leányiskola, az V—VIII. osztály pedig az Andrassy-úti leánygymnasium tanterve szerint van berendezve, ami elég chaotikus állapotot mutat.

A fővárosi 3 intézeten kívül a közélet szükségletének engedve, a folyó iskolai évben nyitotta meg közokt. kormányunk Fiumében az állami felsőbb

leányiskola mellett s ennek negyedik osztálya fölé épített 4 osztályú leánygimnázium első évfolyamát s egyúttal engedélyt adott Kolozsvártt is a Marianum nevű zárdának, hogy felsőbb leányiskolájával kapcsolatban hasonló rendszerű leánygimnáziumi tanfolyamot szervezzen. Hasonló engedélyt nyert ugyan a soproni szent Orsolyarendi zárdaiskola is leánygimnáziumi tanfolyam megkezdésére, de ez nem nyílt meg. Úgyhogy ez idő szerint hazánkban öt leánygimnázium áll fenn vagy legalább indult meg, 3 a fővárosban, 2 a vidéken. Ezzel kapcsolatban kell föl- említenem, hogy az a hír, melyet e napokban lapjaink közöltek, hogy t. i. a közokt. kormány vidéki városokban öt állami leánygimnáziumot — s egyet épen Debrecenben is — szándékozik felállítani, minden alapot nélkülöz, legalább a közoktatásügyi miniszteriumnak sem középiskolai, sem felsőbb leányiskolai ügyosztálya nem tud róla semmit s bosszantja őket, hogy a hírlapi közleményben megnevezett vidéki városok egymás után fordulnak hozzájuk tudakozó- dásaikkal, holott ez ügyosztályok ez idő szerint egyáltalán nem foglalkoznak ily kérdéssel s utasítást sem kaptak ilyen ügy előkészítésére.

Az előadottakból látható, hogy hazánkban a leánygimnáziumnak két típusa áll fönn: egyik a felsőbb leányiskola 4 alsó osztályára épített négy- osztályú leánygimnázium, másik a fiúgimnázium tanterve szerint berendezett s a felsőbb leányiskolától többé-kevésbé független 8 osztályú leánygimnázium. Mindakettő fel van jogosítva érettségi vizsgálat tartá- sára s az ösmeretes megszorítással (hogy t. i. csakis a legalább jó osztályzatú érettségi bizonyítvánnyal rendelkezők vételnek föl), mindkettőnek elvégzése feljogosít az egyetemek bölcsészeti és orvosi szaká- nak, valamint a gyógyszerészeti tanfolyamnak látoga-

tására. A kétféle szervezet körül magának a tanügyi kormányzatnak sincs kialakult határozott nézete s ezért a leánygimnáziumok szervezésére vonatkozó kérelmekkel szemben tartózkodó állást foglal el; így pl. Kassa városának ily irányú fölterjesztése már egy év óta elintézetlenül hever a miniszteriumban. Innen van az is, hogy a leánygimnáziumok ügyét a közoktatásügyi miniszteriumnak két ügyosztálya: a középiskolai és felsőbb leányiskolai ügyosztály is intézi, de behatóbban egyik sem foglalkozik vele. S ez az oka végül, hogy a közokt. miniszter a folyó iskolai év elején sürgősen hívta fel az orsz. közokta- tási tanácsot, hogy tegye tanulmány tárgyává a leánygimnázium ügyét és szervezetének megállapítása céljából terjesszen hozzá javaslatot. A közoktatási tanács tapasztalatok gyűjtése végeit szaklátogatókat küldött ki a 3 budapesti leánygimnázium tanrend- szerének tanulmányozására s e látogatás épen most szinte napról-napra folyik, hogy a tanács szakvéle- ményével mielőbb készen lehessen s javaslatát meg- ez iskolai év folyamán a miniszter elé terjeszthesse.

Hogy az orsz. közoktatási tanács milyen szerve- zetet fog javaslatba hozni s hogy javaslatán a tanügyi kormány mennyiben fog változtatni, azt természetle- sen ma még nem tudhatjuk. De ha az irányadó egyé- neknek, a közoktatási tanács ügyvezető elnökének s a közoktatásügyi miniszterium középiskolai és felsőbb leányiskolai ügyosztályát vezető tanácsosoknak né- zetét figyelemre méltatjuk, elég valószínűséggel kö- vetkezethetünk a leánygimnázium kialakuló szerve- zetére. Előtte legalább mindnyájan egyértelműleg úgy nyilatkoztak, hogy abban a kiforratlan és meg- nem állapodott helyzetben, melyben a leánygimnázium tanulmányi rendszere mind a hazai, mind a kül- földi tanügyi körében ez idő szerint van, sem a köz-

TÁRCZA.

Régi magyar élet.

„Régi magyar élet. Történetek és feljegyzések” címen, a mi kedves Móricz Pál barátunk egy újabb kötetet adott ki, melyről oly sok a mondani valónk, hogy a nagytiszteletű Szerkesztő úr kegyes engedelmével ezekkel a szerény sorokkal, ha egyébért nem, de terjedelmükért legalább, — nem maradhatunk a kisebb, könyvismertető híradások közt; hanem hát ide bátorkodunk a Tárca rovatba.

Megérdemli tőlünk ezt a tisztességet Móricz Pál. Azt a rajongó szeretetet, mellyel ő a Kálvinista Róma iránt viseltetik, minden bizonnyal illik itt a parádés Tárca rovatban megköszönni.

Mert ismételjük, hogy magyar író ma nem ismeri és nem szereti úgy Debrecen, mint Móricz Pál. Ujságírói pályafutásán, fiatalabb éveiben megfordult ugyan Szegeden, Aradon, Pesten, Nagyváradon. De a legnagyobb szeretettel mégis csak Debrecen sze- rette meg. Ide száll a lelke vissza-vissza, mint a szárnyatbontó madár a fészkére.

A Móricz Pál könyve nem valami novella-gyű- temény. Maga a szerző „Történetek és feljegyzések” címet adott neki s átolvasva, mi is megállapítjuk, hogy igen sok, nagybecsű kortörténeti adatot tartal- maz, melyeket önmaga kutatótt, hordozott össze s kötött bokrétába. Igen, bokrétába; mert könyvét olvasva, egy percre se érezzük, hogy komoly történelmi adatokkal van dolgunk. Móricz Pál a szónak nagy művésze. Tudtuk ezt már akkor is, amikor itt élt közöttünk s vezércikkeivel lángoltatott s gyönyör- ködtetett bennünket; (soh'se felejtsem, egy 1903. vagy 1904-ben, István király ünnepére írott cikkét, a szent király jobbjáról, — meg a későbbi királyok bal- kezéről). Írói tehetsége tehát itt ragyog teljes pom- pájában, a Régi Magyar Életben.

Hogy mi minden van ebben a könyvben, el nem sorolhatom. Ezt el kell olvasni s át kell élvezni és élni! Röviden szólva, a mi világunk van benne. Egy- két képet közöl a XIX. század nemesi családjainak (Darvay, Radeckzy, Tisza, Baranyi, Dobozi, csokaji Fényes, Morvay stb.) életéből; történelmi fundamen- tumokra épített, színes, eleven képeket, melyeket szerző heves fajszeretete melegít és világít.

oktatási tanács, sem a tanügyi kormányzat nem veheti magára azt a felelősséget, hogy ez intézménynek végleges és állandó szervezetet adjon, s különösen azt az irányzatot, mely a női középiskolának már első osztályát is gimnáziumi tanulmányokkal rendezvénbe, nőnevelésünket akaratlanul is oda terelhetné, hogy a leányok is úgy tóduljanak a gimnáziumba, mint a fiúk s ezáltal azt eredményezné, hogy az egyetlen a leányokra nézve általában a kevésbé hivatottak és kevésbé tehetségesek előtt is megnyitassék, határozottan elutasítják. Szerintök a leánygimnáziumban csak kisegítő eszköz kell nyújtani arra nézve, hogy az igazán hivatott, tehetséges leányok a felsőbb tanulmányokra is eljuthassanak s ilyen intézmény gyanánt legalább ez idő szerinti alkalmasabbnak tartják a felsőbb leányiskolával kombinált s arra épített leánygimnáziumot.

Midőn tehát mi egyházkerületi megbízatásunkból folyólag egy, Debrecenben állítandó református leánygimnázium ügyét akarjuk előkészíteni, véleményem szerint legcélszerűbben járunk el, ha szintén a felsőbb leányiskolával kombinált leánygimnáziumi típust tartjuk szemünk előtt s intézkedésünkben egyenesen a budapesti Andrassy-úti állami leánygimnázium szervezetét vesszük mintául. Lehet, hogy ilyenmő intézkedésünkön a közoktatási tanács, illetőleg a közoktatásügyi kormány megállapodásához képest utóbb változtatni kell, de ennek más irányú eljárásunkban is ki lehetnénk téve. Arra pedig, hogy a leánygimnázium országos szervezetének megállapításáig várakozó állást foglaljunk el, semmi ok sincs, mivel törekvésünk máról-holnapra úgy sem valósulhat meg s mire az ügyet lebonyolítjuk, a célbavett szervezés úgy is megtörténik.

A felsőbb leányiskolával kombinált leánygimnáziumot

ziumot ránk nézve különben is számos körülmény tesz ajánlatossá. Ilyen mindennek előtt a pénzügyi szempont, mely a mi viszonyaink között elsősorú fontossággal bír. Ha ugyanis az egyházkerületi határozat értelmében a debreceni református egyház felsőbb leányiskolájával kapcsolatban szervezzük a leánygimnáziumi tanfolyamot, ez az egész intézet jelenlegi berendezésének gimnáziumi színvonalra emelése mellett az újabb 4 gimnáziumi osztály tanügyi berendezésével járna, ami kétségtelenül kevesebb áldozatot kíván, mint egy teljes, 8 osztályú gimnázium fölszerelése és tanerőkkel ellátása. A debreceni református felsőbb leányiskola jelenlegi berendezése, fogyatkozásai mellett is, aránylag elég tisztességes fokón áll, szertárai néhány ezer koronával gimnáziumi színvonalra volnának emelhetők, jól berendezett modern internátusa, mely jelenleg 80 növendéket fogad be, a leánygimnáziumi szükséglethez képest — amennyiben ez egy leánygimnáziumnak is elengedhetetlen kelléke — a jelenlegi létszám feléig még fejleszthető volna. A tanítónőképző intézettel közös épülete, ha fölébe még egy emelet húzatnák, a leánygimnáziumi osztályokat és helyiségeket is befogadhatná, vagy ha három intézetnek egy épületben elhelyezése a belső rendtartást megnehezítené, a tanítónőképzőt, mint a többitől független és velők tanulmányilag semmi kapcsolatban sem álló intézetet át lehetne telepíteni az egyház szomszédos telkére, ami a tanítónőképző intézetnek is csak előnyére szolgálna. A felsőbb leányiskola igazgatótanácsa különben is tervbe vette, hogy jelenlegi iskolaépületének utcai része fölé államsegéllyel még egy emeletet épít: már pedig amily kevés kilátása lehet akár a felsőbb leányiskola, akár a tanítónőképző címén ily építkezési államsegélyre, époly valószínű, hogy ezt a leány-

Hanem a legkedvesebb témája mégis csak Debrecen. Felvonultatja a múlt század itt szereplő nagyait, sok máig is élő embert; reá világít azok tündöklő, kristálytisztá jellemére, vastagnyaku kálomista voltára. Megjelenik előttünk Kiss Áron püspök, mellette hű titkárja, Bodossy Pál; Simonffy Imre, Torday Gábor, Farkas Bert, Eröss Lajos, Kiss Albert, Vértessy Lajos, Thaly Kálmán, Ecsedi Kovács Gyula, Nagy Pál, Kerékgyártó kántor, Timár Imre stb., stb. Majd a jóhírű diákvendéglősök: Bánki bácsi, Lisztes bácsi, Papp Gyurka. — Ott látjuk az élők közül Szabolcska Mihályt, Dicsőfi Józsefet, Csiky Lajost, Mácsay Sándort, Magoss Györgyöt, Vértessy Mórt, Kövendy Dénest, Ferenczy Gyulát, Zilahy Gyulát, Dely Matyit, Görömbey Pétert, mellettök még sok más őserőt, egy-egy kedves apróságban, vonzó intimitásban megörökítve!

Feltárulnak a cétusok, a kántus-terem, könyvtár, konviktus ajtai s míg minden zeg-zugot jól ismerő, hazajáró lelke közöttünk jár: mindenről van egy-egy meleg szava, jellemző regéje.

Hálásak lehetünk Móricz Pál iránt, hogy a mi világunkat így feltárta a magyar olvasóközönség

előtt! — Nemrég akadt kezembe egy könyv, melynek szerzője papi házból származik s írásaiban állandóan amerikai milliárdosok golyaival bajlódik és soha nem látott világrészeket utazik. — Majd arra is jól emlékezem, hogy egy másik jónevű magyar író (ez is vérünkben való volna pedig, még egy évig theologus is volt) — kifigurázza a szegény falusi kálomista papot s nem átallja szinpadra, nevetség tárgyául állítani a tiszteletest, aki estefelé látogatába indul, — de előbb 4—5 pohár pálinkát fogyaszt... Ilyenféle keserű tapasztalatok után valóban kétszeresen, sőt sokszorosan jól esik olvasni a Móricz Pál atyafiságos szeretettől s jóakarattól áthatott írásait. Mint önmaga mondja, Debrecennek még a vaskalapossága is tiszteletreméltó.

Minden parókhia asztalára s könyvestékája legelső helyére kellene oda tenni a Móricz Pál könyvét. Emberséges dolog, hogy aki minket megbecsül, becsejünk meg azt mi is.

Uray Sándor.

gimnázium céljaira megnyerheti, miként erre a nőképző egyesület budapesti leánygimnáziumának segélye is praecedens szolgálhat. E mellett a magasabb fokú református nőnevelésnek ily 3 intézménye együtt egymás mellett szervezve, már külső képében is impozáns jelleget öltene s kedvező színben tüntetné föl mind református egyházunk, mind Debrecen városának kulturális törekvéseit.

Egy leánygimnáziumnak Debrecenben való fölállítása és fenntartása ugyanis egyházkerületünkkel közös kulturális érdeke a debreceni református egyháznak és Debrecen városának egyaránt; ugyanazért meg kell nyerni az eszmének mind a debreceni református egyházat, mind Debrecen városának tanácsát, hogy az intézet beruházási és fenntartási terheit egyházkerületünkkel közösen viseljék. Emellett az intézet szervezésével azonnal meg kell tennünk a lépéseket az 1883. évi XXX. t.-c. 47. §-a alapján a fenntartási államsegély kieszközölésére és igénybevételeire is.

Ma még természetesen idő előtti kérdés volna a leánygimnázium költségelőirányzatáról tárgyalnunk. Azt azonban jelezhetem, hogy az anyagi szükséglet 3 irányban állana elő. Először a szükséges helyiségek előállításában és felszerelésében, másodsor a szertárak, gyűjtemények és az egész tanügyi berendezés fejlesztésében, harmadsor a leánygimnáziumi tanszékek felállításában. Az első és második rendben említett szükségletek mérvét annak idején szakértőkkel kell megállapíttatnunk, a tanszéki szükségletekkel pedig könnyű tisztába jönnünk. Az intézet számára külön igazgatóról nem kell gondoskodni, mert a gimnáziumi tanfolyamnak a felsőbb leányiskolával közös igazgatás alatt kell állania. Egy-egy osztálynak 30 heti órája lévén, a 4 gimnáziumi osztály 120 heti órájának ellátására 7, illetőleg a görög-pótló tanfolyammal 8 tanszék felállítása szükséges, melynek tanárai néhány órával segítségére lehetnének a kevésbé ellátott felsőbb leányiskolának is. Természetesen a tanszékek ezen számára csak az intézet teljes kifejlesztése után volna szükség; addig a kisebb óraszámú tanszakokat óraadó tanárokkal is el lehetne látni. A tanszékek közül 2-2 tanszék mindenkor fedezetét az egyházkerület, a debreceni egyház és Debrecen városa vállalhatná el, kettőnek fedezetére pedig a szertárak és gyűjtemények fejlesztésére szükséges költségekkel együtt a fenntartási államsegélyben lehetne biztosítékot találni.

Későbbi összeütközések elkerülése végett jó eleve szükséges az intézet kormányzásáról, szellemi és anyagi vezetéséről s a fenntartó testületi három tényezőnek az intézet ügyeire való befolyásáról is tanácskoznunk. E tekintetben megadja a továbbfejlesztendő irányt a debreceni református felsőbb leányiskola mai szervezete is, mely a fentebbi három testület képviselőiből alakított igazgatótanács közvetlen vezetésével áll. Ha már e három testület: kerület, egyház és város a leánygimnázium szükségleteihez egyenlő arányban járulna, akkor az egyházkerület felügyelete alatt az intézet kormányzását és vezetését, tanárainak választását olyan igazgatótanácsra lehetne bízni, mely az egyházkerületi elnökség elnöke alatt a kerület, egyház és város egyenlő számú képviselőiből állana, hozzá értve természetesen a tanári-kar megfelelő számú képviselőjét is. S

ez igazgatótanács az intézet szellemi és anyagi ügyeiről évenként mindenik fentartónak jelentést tartoznék tenni.

Ez elvi kérdések megállapítása után a célba vett leánygimnázium létesítése érdekében a következőkben látom a legközelebbi szükséges teendőket.

1. Sürgősen föl kell hívni a debreceni református egyházat, hogy egyházkerületünk múlt évi 742. sz. határozatát tegye tanácskozás tárgyává s nyilatkozzon oly időben terjessze föl az egyházkerületi elnökséghez, hogy még a tavaszi egyházkerületi közgyűlés előtt bizottságunk is tárgyalás alá vehesse. E felhívással kapcsolatban átteendő az egyházhoz bizottságunk javaslata is, hogy annak egyes kérdéseire szintén nyilatkozhatassék.

2. Meg kell keresni Debrecen városának tanácsát és képviselő testületét, hogy a felállítandó leánygimnázium fenntartásához a bizottságunk-javasolta mértékben hozzájáruljon.

3. A fenntartó testületek hozzájárulásának biztosítása és a leánygimnázium felállításának elhatározása után fölterjesztést kell intézni egyházkerületünk nevében a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez az intézet nyilvánossági jogának engedélyezése, a szükséges építkezési és fenntartási államsegély megadása s tanárainak állami fizetéskiegészítése érdekében. E fölterjesztéssel kapcsolatban lesz helye az összes anyagi szükségletek szakértői megállapításának és az intézet költségvetése összeállításának is.

Tisztelettel ajánlom előterjesztésemet a tárgyalás alapjául.

Debrecen, 1913 január 21.

Dóczy Imre,
gimn. felügyelő.

Levél.

— A vén alma Máterhez. —

Vén alma Máter hadd beszéljek veled.

— Remélem még magad megembered...

A nagy birkózásból múltadhoz hűen,

Győztesen kerülsz ki és rendületlen.

A harcra ma már mi téged ebbe vont,

Össze-vissza turkáltan vár a porond.

Sok ezrű unokáid vére reszket,

Látva feléd kínálni a keresztet...

Ős régi anyánk, vén alma Máterünk,

Hagyj kissé sorsodon elmerengenünk!

Hisz' nekünk, kik most félve körül állunk.

Te voltál, vagy ma is, paizsunk, várunk.

Nagyjaid, az elhunyt büszke nevek,

Sirjaikban rád fel-fellélegzenek.

Dicső nagyságok fenn csak addig ragyog;

Míg te büszkébben kiáltod, hogy: „vagyok!”

Eltűnt századok komor őszpillája,

Néz szembe rá a bástya homlokára.

Felrázni késztet benne régi kedvet,

Ősi erőt, melynek most gáncsot vetnek

A hamupipókók, csuhás barátok...
Jó kedvvel csapván rá denevér szárnyok.
Összelyuggatni majd rajt' a nagy kaput,
Melyen át aztán rút szellemök bejut...

Recseg, ropog a kemény szikla-bástya,
A harcot ám keményen van ki állja.
A tanítványok serege zászlókat bont,
— Csak úgy... a tanácstévők közé beront.
Hohó! apáink, le kissé a tollal,
Nekünk is kell ám törődni a gonddal,
Ti csak vagytok már, — de mi hova leszünk,
Ha árvákká hagy vén alma Máterünk?!...

És már a hulló pernye szálla-szálla
Reá e magyar wittenbergi várra...
Amint a vár előtti nagy toronyban
Koppint a híres harang, hogy, hogy : „tűz van!”
S erre, mint a régi „önkéntes csapat”
Vezércikkkel mind összefut, szalad,
Ki a „nagybothoz” jó csuha verőhöz,
Csákyát, gerelyt szegzve fel szemöldökhöz.

Mint régi debreceni diákelet...
Az alvó vár egy szökő-kuttá éled
Fel, messze szökken ki tiszta vizsugar,
Harchíróul a nap mosolyogva megáll.
Megáll az Istennek ígéjeképen,
Aknávetőket megpirítván szépen...
Mit őselődink vér esküvel hagyott :
Feltéve tornyunkra a szép csillagot...

Látom mohos váram, mint rázod magad,
Csakúgy ropog belé mind a négy falad.
Mint örül neki a sok híres tanár,
Legeslegjobban a gróf és Baltazar...
Hát a fürge nép a nagy diák sereg,
Hangjok mint zajlik, mint a dob úgy pereg.
És mi innen a távrolról szemlélők,
Kevés kis jussal... de nagy gonddal féltők...

Csak még nincs vége ám a háborúnak,
Szép álmok szövői odúikba bújnak.
Cselt hánynak ismét, s a „kóbor szellemek...”
Vizitálgatni majd nem restellenek.
Saját pénzünkön vennék meg a lelkünk,
Szabadságunkat, mit vérünkön vettünk.
S a csapda után keserű valóra
Ébredhetnél már Kálvinista Róma...!

Rongyokra tépve lenne lelkületünk,
A mostohához nem vágyna gyermekünk.
Hogyha négy karral nyúlna is feléje,
Hiányoznék a régi áldott béke...

Meg e szó : „Mienk” néhaivá válna,
Ez eltemetett szó legjobban fájni...
Bolyongnánk, keresnénk régi jó anyánk.
Mint ő, tudom, az új nem ügyelne ránk...

Csak maradj meg inkább őznek réginek.
Szép ősz fürtidet minek cserélni meg?
Lengesd mohosan, külső fényes mázra,
Hadd vágyják más a cifra frizurákra...
Jöhetnek idők... bizton majd jöhetnek,
Midőn kívüled máshoz nem mehetnek...
És örömdben felijodsz majd ezen :
— Vigyázz magadra, vén alma Máterem!...

Lénárd Edvárd.

Kálvineum-nyomda.

II.

Szerkesztő uram tökéletesen meg lehet elégedve az első cikkemmel, már amennyiben a Lelkészegyesület visszhangját becses figyelmére méltóztatta. Rögtönös válasz (a föl sem tett kérdésre) és három csillag! Mindjárt első föllépésre! Mint aféle közlegény munkatárs igazán érdemen felül kitüntetve érezném magamat, ha tisztában nem volnék vele, hogy egyetemes közlönyünk temperamentumos felelős szerkesztője egyáltalán nem fukar a csillagok osztogatásában. Így azonban — sajnos — semmi ok nincs különlegesen büszkének lennem a háromszoros kitüntetésre. Legalább a D. P. Lap-nak lenne hát annyi haszna belőle, hogy akik olvasták Hoffmann úrék cikkét amott és lapunknak *nem* előfizetői: lázas érdeklődésükben hamarosan előfizetnének a D. P. Lapra. Előre is bejelentem, hogy az e címen jelentkező új előfizetők után a munkatársi honoráriumon *felül* bizonyos — egyelőre meg nem határozott — százalékra reflektálok.

Nem, t. uraim, önök ezt a hangot nem jól minősítették. Nem *szatirizálás* ez a világért sem. Talán enyelgő, évődő, kötődő, szóval tréfás, de nem szatirikus hang. Olyan sok komoly, sőt komor hangú, olyan kelletlenül nagyobb lendülettel (és igen mérsékelt eredménnyel) írott cikk lát napvilágot egyházi lapjainkban, hogy megbocsáthatónak tartottam e könnyedebb (mindazáltal legkevésbé sem felületes) hangnem bevezetését egy előreláthatólag hosszabb cikksorozat bevezető soraiban.

Úgy látom azonban, hogy még ezúttal is kénytelen leszek a bevezetéssel bibelődni. Mondanivalóm tömörségének alighanem rovására esik ugyan ez a portyázás; de hiszen van időnk a kongresszusig. A derékhatat előnyomulása közben nem árt gondosan megvédeni a nyájas olvasóinknak (nem nekünk)

esetleg alkalmatlan, noha semmiképpen nem veszedelmes oldaltámadásoktól.

Az első csillag alatt foglalt, nagy buzgóságunkat fölhúzott szemöldökkel korholó szigorú kérdésre csak ennyit: Tévedtem. Tévedtem abban a naiv föltevésemben, hogy az én tudós szerkesztő barátom jóízűen elmosolyodik ártatlan tréfámon, amellyel azt a különben nem példátlan esetet akartam körülírni, hogy komoly férfiak, komoly tárgyban órák-hosszat készülnek a határozathozatalra s a végén azt határozzák, hogy majd máskor határoznak.

A másik két csillagon nincs mit kommentálnom. Egyszerűen fölvarrom a galléromra. Tudomásul veszem.

A Hoffmann úr cikkét — ösmervén penna-forgató hajlandóságukat — holt bizonyosra vettem. Sejtettem azt is, hogy valami szenzációs új gondolatot aligha fognak fölszínre hozni. Elhiszem azt a szerkesztőileg megpecsételt vallomásukat, hogy ajánlatuk a V. B. gyűlésénél korábbi keletű. De hát mi a manóért nem publikálták hamarabb? Ámbátor afelől nem biztosíthatom őket, hogy az összefüggést *ebben az esetben is* meg nem állapítottam volna. Hiszen a Kálvineum nyomdája elé beharangozó kongresszus jegyzőkönyve is korábban jelent meg éppen a Lelkészegyesületben. Hogy ők nem ujjonganak egy *nem tőlük átveendő* nyomda eszméjének, sőt ettől a gondolattól a *lisztelt* református lelkész urakat is óva intik: ezt én az ő álláspontjukon egészen természetesnek találom. Hanem két mondatukat ki kell emelnem.

Az egyik ez: *... úgy vagyunk meggyőződve, hogy olyan előkelő és intelligens testületre támaszkodva, mint amilyen a nt. lelkészi kar, reálisan lehet a Kálvineum-nyomda prosperálására számítani, ha a kezdeményezők szakszerű vezetésről is gondoskodnak*.

A másik meg ez: *„Tisztelet a kivételnek, a református lelkészek legőbbsége kényelemszerető. Bánja is az, hogy van Kálvineum-nyomda. Mindegyik azt hiszi, hogy az a nyomda meglesz önékülé is”*.

Mindakét idézet a Lelkészegyesület f. é. 4. számából (63., 64. o.)

Nos, hát ez kissé erős. Azt vélem, mégsem volna szabad H. úrknak annyira lenézni a református lelkészi kar intelligenciáját, hogy az e fajta előterjesztésnek meggyőző erőt tulajdonítsanak. Kétségtelen, hogy a logikájuk nem nyilvánosság elé való. Következetesnek kell lenni, uraim, legalább egy és ugyanazon rövid cikk keretén belül; különben megeshetik, hogy az az *előkelő és kényelemszerető* testület ügyet sem vet nt. szerkesztőjük engedelmével elmondani szándékolt véleményükre.

Erre a szakvéleményre — ne vegyék tőlem zokon — én mindaddig nem leszek kíváncsi, míg

a mondanivalóimat el nem mondom. Nem veszik észre H. úrék, hogy talán megajándékozhattak volna becses türelmökkel, míg befejezem, amit elkezdtem? Hiszen elég nyilvánvalóan jeleztem, hogy még több is lesz. Római egyest nem szoktak olyan cikk fölé írni, amelyik után nem jön a kettős. Esetleg kérdezhetném nt. szerkesztőjükkel: *„Vajjon mire volt jó ez a nagy buzgóság?”* Ám, ha a párhuzamos cikkezésben kedvök telik: *bánja a szösz*.

Most pedig menjünk tovább.

Az Orle-gyűjtőre vonatkozólag ígerten valamit a múltkor. Úgy történt az eset, hogy mihelyt a gyűjtő kapható volt, az itteni szövetkezet kérésemre készséggel rendelt belőle 50 csomagot (5000 doboz). Később a következő adatokat közölte velem az üzletvezető. A Kálvineumnak 5%-ot juttató temesvári (telivér osztrák) gyufagyár 1 csomag (100 doboz) gyűjtőt 106 K-ért szállít, holott pl. a besztecebányai gyufagyár által szállított gyűjtő ára csomagonként 98 fillér. (Valószínű, hogy a temesvári gyár is ad 98 fillérért gyűjtőt, olyat t. i., amely után % -ot nem ad.) Továbbá az Orle-gyűjtő impregnálatlan, azaz elégés után még egy darabig izzó a szála; míg a besztecebányai gyűjtő impregnált. Vagyis a temesvári gyár ártöbbletben és silányabb minőségben busásan megtéríteli magának azt a bizonyos 5%-ot. Persze, az ilyen üzletnek nem örvend a kereskedő, kivált a kiskereskedő. A mi hatalmas szövetkezetünk nem sokat törődnie a magasabb árral; de törődnie kell azzal, hogy az Orle gyűjtő silányabb minőségű más, olcsóbb gyűjtőnél. A dolgot akkor melegebben közöltem volt Elnökünkkel, akinek kérdező-ködésére a szövetséges cég kénytelen-kelletlen elismerte, hogy adataim helyesek. Leplezetlen bosszúsággal írott válaszából ez a vezérgondolat sugárzott ki: Micsoda naivság olyat még gondolni is, hogy ő, a gyár, *a magáéból* adjon 5%-ot a Kálvineumnak?! Azt a nagy-lelkű adományt bizony meg kell hogy fizesse valaki: vagy a közvetítő, vagy a fogyasztó. Ez esetben a közvetítő (a magasabb árban) és a fogyasztó (a gyengébb minőségben) közösen fizették, ugyan busásan.

Egy füst alatt ime a másik eset.

P. Z. lelkésztársam beszélt, hogy a Bevásárló Szövetséggel szerződött egyik iparosnál egy öltözet ruhát rendelt, amelynek árát annak rendi és módja szerint kialkudta. Mikor aztán a ruha elkészült s fizetésre került a sor, barátom jelezte, hogy a cég hirdetésében közölt % kedvezményre számot tart. Az iparos nagyot nézett és — a kedvezményről tudni sem akart. Hogy ő a kedvezményt azzal a számítással helyezte kilátásba, hogy ezen a révén sok megrendeléshez jut; de bizony még eddig a nagy. úr az első, aki — mint az Orle tagja — %-ot

kér ; különben is ezt a kívánságát *előre* (az alku előtt !) kellett volna jeleznie etc. etc. A többi nem érdekes.

Hát így is lehet %-ot adni. Vagy nem adni. Ahogy tetszik. Az említett két eset mindenesetre alkalmas arra, hogy elmélkedjünk fölötte. Megnyugtató és újabb félreértés kikerülése végett ide írom, hogy ez esetekből a H. úrék loyális ajánlatára következtetést vonni nem kívánok már csak azért is, mert ez a cég világosan jelezte, hogy „*ez ajánlata folytán az eddigi árat nem emeli, sőt e %-ot a leg-minimálisabbra kialakult díj mellett is folyósítani fogja*“. Helyes.

A *minimális ár* kifejezés azonban eltér némi magyarázatot. Abszolút értelemben ez a kitétel azt jelentené, hogy egy nyomda minden más nyomdánál olcsóbban szállít — mondjuk bizonyos nyomtatványt. Ajánlatuk illetően értelmezését — azt hiszem — H. úrék készséggel elengedik. Marad tehát a kifejezés relatív értelme: minimális ár, amit egy nyomda magára nézve minimálisnak minősít. Így tehát az ajánlat realitása — hogy is mondjuk — merőben bizalom dolga.

Itt térünk át most már annak a nézetnek a tárgyalására, mely nézettel előbb a V. B. gyűlésén, utóbb a H. úrék cikkében találkoztunk, hogy t. i. „*a nyomda (a Kálvinem-nyomda) nem állítható fel valamely kisebb vidéki városban, hanem vagy Debrecenben, vagy Budapesten, ahol a meglévő erkölcsi, megintellektuális erőből is lehet meríteni*“.

Tehát : folytatása következik.

Soltész Elemér.

A ref. papság és az állam.

— Karcolat — mint téma. —

Thémát föladni rendesen a professzor szokott tanítványainak, vagy a nevelő neveltjének. Eddig legalább — ritka kivétellel — ez volt az általános gyakorlat, hogy úgy mondjam : rendszer. A kivételek túlnyomórészt akkor állottak és állanak elő, amikor valaki kíváncsi megtudni valamit, minthogy azonban magától nem tud rájönni a dolog nyitjára, földaja — monjuk — egy tájékozottabbnak vélt barátjának, vagy bizalmasának kérdés alakjában, mint érdekes témát. Engem nem a kíváncsiság vezet, mert hiszen — legalább magamra nézve — tudom, miről van szó. Kivételesnek szintén csak annyiban mondható eljárásom, hogy magamhoz hasonlóknak, sőt nálam különbeknek kívánok témát adni. Merésznek pedig annyiban, hogy épen egy olyan illusztris testülettel szemben teszem ezt, mint aminő a református papság, amelyhez egyszerű és szerény tagként tartozni is — szerintem — nem kis dicsőség.

Ezektől eltekintve azonban nem lépem túl a rendszer kereteit, mivel témámat, mint professzor kívánom föladni. Igen, mint professzor ! Professzora a szegénységnek. Képesítésemet az „Élettől“ nyertem, az állammak az én mindössze 6 évi lelkészkedésem alatt is keservesen tapasztalt passzív asszisztálása mellett. Oklevelem s így formai jogosítványom nincs, de én reformer is vagyok. Tagja azoknak az új reform iskoláknak, amelyek a valóságnak legpozitívebb bizonyossága mellett előítélet nélkül teszik túl magukat az efféle kicsinyeskedésen.

Thémám ama tapasztalat körül forog, hogy a minden időbe magyar kormányok teljesen elegendőnek tartják a református papságot ígéretésekkel kifizetni. Ennek a szomorú ténynek pedig, szerintem, nem az állam szegénysége, hanem a mi vélt gazdagságunk az oka. Fizetésünknek az E. T. értelmében eszközrendezése annak a nyílt litoknak szemünkbe vágásával ejtetett el, hogy jövedelmeink meghaladják az államtól mint a maximumra kiegészített összeget s így csak hálások lehetünk fizetésünk nem rendezéséért s azért a tényért, hogy e kérdés merő nagylelkűségből nem háborgatják azok, akiknek ez hivatalos joguk, sőt adott alkalommal kötelességük volna... Korpótlékainkkal nem szegénységünk lesz (Istenem mikor ?) méltányolva, hanem az étellel legtöbbször csupán az államra nézve haszonnal folytatott keserves küzdelmekben eltöltött idő lesz szegényesen honorálva.

Vajjon csakugyan több-e hát fizetésünk az államilag engedélyezett (?) maximumnál ? Vajjon az egyházi törvényeinkben kontemplált maximum is nem vált-e nyomort szülő minimummá a csak 1904 óta is oly döböntő mértékben megváltozott életföltételek következtében ? S vajjon hát csakugyan csak az uzsorásnak megtévesztés végett számdekosan rongyokba bújtatott gazdagsága a mi szegénységünk ? Hol van a kompetens, aki ezekre a kérdésekre meggyőző feleletet ad s akit ezen felül meg is hallgatnak ? Hol van a kitünő tanítvány, aki e komoly feladat kidolgozásával fölölmúlja a professzort, ennek a kérdés föladása körüli készségében ? Jutalma az igazán szegény református papság örök hálája leend. Talán érdemes rá pályázni ! A zsinat ideje közelg s ami idő még hátra vagy, valóban ijesztően rövidnek látszik nagy dolgoknak megvalósításához.

Hajh ! magam is tudnék erről a témáról szívfacsaróan érdekes dolgozatot írni ! De nem engedi szerénységem, mert még vád kelhetne ellenem, hogy kérkedem szegénységemmel. Aztán meg nincs is szívem kartársaim könyöradományára utazni, hiszen ők is abból : az állam könyöradományából élnek. Hanem úgy bizalmasan egy embernek megírnám,

Annak, — ha van ilyen, — aki a magyar református papság anyagi helyzete révén sorsának is letéteményese. Vagy annak, akin ebben a mi szomorúságos ügyünkben legtöbb áll s egy kissé érdeklődik is irántunk és el tudná hinni, hogy az a kép, melyet én neki szívem vérével festenék, az egész magyar református papságnak sokszor tragikus küzdelmekkel teljes életét híven szimbolizálja. Tudom, nyert ügyünk volna!

Olyan kiváló egyént, akitől ebben a dologban nagyon sok függ, ismerek. Olyat azonban, aki magáévá is akarná tenni helyzetünket s át tudná érezni csak egyszer úgy, amint azt mi ezerszer átérezzük: nem. Ezért is nem vállalkozhatom a föladat kidolgozására. De reménykedem, mivel tudom, hogy hasonló helyzetben sokan vannak, kik ezen fölül a kifejezés képességével is meg vannak áldva. (Azért mondom: ezzel is, mert ha némiképp elviselhetővé akarjuk te ni a hibánkon kívüli szegénységet, áldásnak kell azt tartanunk.) Ezeknek az ismeretlenül is sokra becsült kartársaknak ajánlom témául szerény kis karcolatomat.

Hogy némi bizalmat ébresszek a vállalkozás sikere érdekében a témát esetleg fölkaroló kollégám szívébe világi nagyjaink iránt, akiken sok, majdnem minden áll, elmondok egy kis megtörtént regét. Egy egészen fiatal gyakorló lelkész (lehettem én is), akinek a tanulási kedvelt összeütközött szegénységével, nem átalott némi könyvek megszerzése végett anyagi segítségért folyamodni egy kiváló és gazdag világi főúrhoz. Sok jót hallott ugyanis fenkölt gondolkozásáról és nemes lelkületéről, mert két esztendőt töltött tőle ugyan távol eső, de olyan környezetben, amely őt meggyőződésből tisztelte, nem úgy, mint a tőle idegenek, az a seregre menő ellenség, kik pusztá előítéletből, vagy talán épen divatból folyton csak gáncsolni tudják. Pár év múlva kapott is a rege hőse némi buzdításul 50 koronát. Hogy ily megkésve, bár még mindig a régi megszorultság állapotában érte a szerencse, arról a nagylelkű adományozó, némi kis országos dolgai is lefoglalván gondját és idejét, igazán nem tehetett. Az összeget ugyan elhallgathattam volna, mert hiszen itt a jóindulat meglételének maga a tény által való igazolása a fontos. De mégis meg kell valami másért említenem. Barátai ugyanis azt tanácsolták a megajándékozottnak, hogy küldené vissza az alamizsna csekélységű összeget. De ő megtartotta azzal a megokolással, hogy egy református pap még álszeméremből sem engedheti meg magának azt a fényűzést, hogy egy jó szívből jövő s becsületes célra kért és ilyenre is fordított összeget visszatartsa.

Vajjon a felületesen szemlélők előtt büszkeség-

nek is feltűnhető nemes önértetünk nem szintén egyik akadály-e annak, hogy valódi helyzetünkről hű képet nyerjenek azok, akik sorsunknak urai?

Ezt a momentumot is figyelmére méltathatja Ön, ismeretlen kollégám!

Varga Jenő.

Győry József.

1841—1912.

Kevesen ismerték e nevet. Félreeső helyen, távol az ország forgalmasabb vonalaitól, Bihar országnak legdélibb magyar református falujában, Belényes mellett, Köröstárkányban lelkészkedett Józsi bátyánk 1872-től fogva s lett a „tartomány” Nesztora.

Régi világbeli, kevés igényű, az Ur akaratán mindenkor megnyugodni tudó, de azért tudományosan képzett lelkipásztor volt, kinek szerénysége, jámborsága s olvadékony jó szíve sokszor nehézkessé tették a kormányrúd tartását s bizony vele megtörtént, hogy még ott is, ahol féltettebb, fontosabb dolgokról volt szó, ő engedni, ha anyagiak forogtak is kockná, egy kis terrornak könnyen hajlandó volt.

A tárkányi gyülekezet tagjai pedig eleven észjárásúak, messze előre látók, a dolgok lényegét megfontolni tudó, az anyagiakban folyton szilárduló, mély vallásos lelkületű emberek. Politikailag a belényesi választókerületet uralják. Szavok az ország szívéig elhallik. A miniszterek ajtajai a tárkányi bocskoros emberek előtt hamarabb kinyílnak, mint a legtöbb tekintetes úr kopogtatására. Községükben más felekezetűt, különösen izraelitát nem tűrnek. És mégis, az újabb időben már három imaházban dicsérik az urat a baptisták s ezek közül egyet éppen a néhai öreg lelkész ablaka alá építettek.

Innét van, hogy most már, mint a szomjúhozó szarvas a hús forrást, úgy óhajtozza e gyülekezet az Ur szolgáját, ki majd azokat, kik eltévedtek, térítse hasznos intéssel, hogy ez egyértelmű, egygondolkodású egyház, e vidéknek eddigelé erős vára legyen továbbra is a pillére itt az igaz kálvinista magyarságnak.

Ilyen élénk, ilyen eleven nép között lelkészkedett Győry József a maga csendes természetével. Nagyon természetes, hogy így a vezető szerepet csakhamar kiszalasztotta kezéből, de talán éppen ezért, hogy betelje rajta is a természet törvénye, hogy az ellentétek vonzzák egymást, rendkívül ragaszkodott gyülekezetéhez s hívei is szerették őt. Hiszen már ő korosabb volt csaknem mindnyájuknál, joggal szólította tehát őket „fiaim”-nak. Gyülekezetének egyharmada komája volt s már a presbyterek közül is többen „keresztapám”-nak szólították.

Kartársaihoz is a régebbi lelkészek kollegialitását jellemző szeretettel ragaszkodott, testvéri csókkal üdvözölt bennünket és vált el tőlünk találkozásaink alkalmával. Bizony, sokan tanulhatnának ebből!

Győry József Hódmezővásárhelyen született, s a theológiát Debrecenben hallgatva, Tiszaeszlárra ment ki rektornak s itt megnősülve, feleségül vette Csók Vilma, kivel együtt visszamenve Debrecenbe,

fejezte be theologiai tanulmányait. Lelkészi vizsgájának letévése után Tárkányba küldte ki a superintendens adminisztrátornak s itt mint illet a gyülekezet rendes lelkészévé választotta.

Nejét 1899-ben elveszítvén, ismét megnősült s gondos ápolót, hű feleséget talált a szülőföldjéről hozott Szabó Idában. De az Úr az ő szolgájának sem ad változhatatlan erősséget, második feleségét is elvesztette éppen akkor, midőn ápolására legnagyobb szüksége lett volna. Három hónapig tartott keserves özvegsége. Olyan leverő, olyan fájdalmas volt látni a megtört, összerokadt öreg lelkészt egyedül, elhagyatottan, betegen, bánatosan az üres falak között. De ő még ekkor is Istenben bízva, jobb jövőt reméltve az utolsó pillanatig teljesítette kötelességét.

Halála előtt pár nappal hívott engemet magához, felkért egy időre egyháza ügyeinek vezetésére s a fontosabb lelkészi teendők végzésére s ime midőn a legelső funkciót teljesíteni kimentem, már ravatalon feküdt! December 7-én hagyta el az idvezült lélek porsátorát. 9-én délután 2 órakor kísértük ki a tárkányi temető dombjaira. Ott voltak környékbeli lelkészársai, a tanító urak, belényesi jóemberei s gyülekezetének tagjai. A templomban alulírott predikált és búcsúztatott, a temetőben Kalas Ferenc sonkolyosi lelkész ajánlotta Istennek lelkét. A tanítók nevében Erdélyi Gyula, barátai nevében Váry F. János jogszigorló búcsúztatta.

Hívei bizonyára sokáig megőrzik emlékét, nem fogják elfeledni nemes szívét!

Egyik presbyter arra kért temetése után, hogy keressen elő az öreg lelkész iratai között azt a szép imádságot, melyet tavasszal, mikor a jószágot a havasra kihajtották, mondott s majd adjam át utódának. Bár magam is kíváncsi voltam rá, de még eddig nem találtam meg.

És most a köröstárkányi buzgó hívek remény és kétség között állanak. Szeretnének egy erős, kipróbált, edzett egyéniséget, ki e nagy missziót teljesítő gyülekezetet felvirágoztatná, a szétszórt levő csontokat összeszedné, a szunnyadó erőket felébresztené.

Mondhatom, hogy akit Isten közibök vezérel, szép misszió várja!

Belényes, 1913 január 18.

Bottyán Pál,
ref. lelkész.

IRODALOM.

Lapunk mai számában a Tárca rovatban emlékezünk meg Móricz Pál író új könyvéről, a Régi Magyar Életről. Felhívjuk erre a cikke olvasóink figyelmét. Itt még csak azt jegyezzük meg, hogy az ismertetett derék könyv ára 3 K 50 fillér és hogy minden könyvkereskedésben (legkönnyebben a Ref. Sajtóügyi Bizottságnál, Debrecen, Kossuth-utca 75.) kapható vagy megrendelhető.

„A nemi kérdés, orvosi és bibliai szempontból.” Irta dr. Csia Sándor, idegostályi orvos. A mű szerzője még egészen fiatal ember, aki bizonyára nagyon jól ismeri azt a tájékozatlanságot, vagy ami még szomorúbb: azt a sok-sok tévedést, ami a nemi kérdésekben mondhatni minden vonalon uralkodik. Ezen az

az általánosnak nevezhető s következményeiben felettébb végzetes bajon óhajt szerző segíteni, azáltal, hogy tudományos rendszerbe foglalva tárgyalja a napjainkban már állandóan emlegetett, de még mindig megoldatlan szexuális kérdéseket. Mint említettük, műve teljesen tudományos alapon nyugszik, de végeredményében mégis gyakorlati értékű és célzatú. A nemi élet abnormitásait, az e téren különösen a fiatalságnál tapasztalható visszaélések veszedelmeit, bátor kezekkel, de ugyanakkor jóakaró lélekkel tárja fel. E tekintetben útbaigazításai úgy a felnőttekre, mint az ifjakra nézve megbecsülhetetlenek, közvetlenül már csak azért is, mert megtanít világosan látni s józanul itélni ezekben a kevésbé ismert kérdésekben; reámutat az ifjak szexuális felvilágosítása nehéz kérdésére; — de ami aztán a legfőbb érdeme (mint a címből is látható már), hogy ezt az egész témát a tudományos mellett bibliai, tehát magasabb erkölcsi szempontból is tárgyalja, s e tekintetben, az eddigi efajta művektől eltérőleg, nemcsak úgy hozzávetőlegesen, hanem komoly határozottsággal és élő hittel mutat arra, aki által ifjú és felnőtt tisztultabb erkölcsi életet él, aki által ez a mi földi életünk megszentelődik s testünk is temploma lehet a Szentléleknek, a Krisztusnak.

Meleg ajánlással hívjuk fel e könyvre olvasóink figyelmét. (US.)

*

A mű első sorban a főiskolai diákság számára készült, de minden felnőtt s 16 évnél idősebb fiatal ember haszonnal olvashatja. Egy példány ára 2.40 K. Aki egyszerre öt példányt rendel s a pénzt előre beküldi, 9 K-ért bérmentve kapja az öt példányt. Megrendelés a Bethánia iratterjesztéséhez (Budapest, VIII. kerület, Főherceg Sándor-utca 23/a. sz.) intézendő. A műből csak kis számú példány nyomtatott.

Gondolatok.

Közli Pap László ref. lelkész.

Kevés az olyan emberek száma, kik a saját gondolataik megöklésére képesek. Mennyivel többen vannak azok, kik Istennek lelkiismeretükben beszélő gondolatait gyilkolják meg — a saját gondolataikkal.

*

Van a Krisztusban való hitnek egy gyakori alakja, mely az Ur külső nagyságához fűződik csupán. Am a szívek és vesék vizsgálója előtt az ilyen hit nem egyéb, mint a külső ember külső újjászületése.

*

Minden, ami szabaddá tesz, anélkül, hogy önuralmat adna — kárhuzatos.

*

Igazi önismeretre nem a szemlélődés, hanem cselekedeteink vizsgálata vezet. Próbáld meg kötelességeidet teljesíteni, mindjárt megtudod, — mit érsz.

*

Sok mindent beismernek az emberek, csak azokat a bűnöket nem, melyek valóban uralkodnak felettük. Hallott-e már valaki ilyen imádságot: „Uram, büszke vagyok, mint a Sátán — alázz meg engem!” vagy: „Uram, fukar vagyok, — tégy adakozóvá!”

Az embert izolálni úgy, hogy rosszat ne tehessen, anélkül, hogy nevelnénk a jó véghezvitelére — ha ezt is kulturának tartjuk: akkor a Sahara a föld legkultiváltabb darabja.

*

Ha teljes a virág az ég harmatától, lehajtja illatos koronáját: az emberek annál magasabban hordják fejüket, minél többet kaptak onnan felülről.

*

Minden ember lelkében van annyi anyag, amennyi egy pokol felépítésére épen elegendő.

*

A nagy bajok fölemelik, az aprók lealacsonyítják az embert.

*

Ha sikerült valakit szenvedéseiből kiemelnem, az űr, mely a szenvedő mögött marad, sir lesz, melybe tulajdon gondjaimat temethetem.

*

Kicsiny, — minél kisebb lenni: kevéssel, a morzsával is megelégedni, még a lelkiekben is, ha másként nem lehet, ez az a hit, melyet az Úr nagynak nevez. (Mt. 15_{28.}, 18_{1-4.})

*

Két féle türelmet ismerünk; egyik a cselekvésben, munkásságban tevékeny türelem; másik a megpróbáltatásokban szenvedő türelem. Egyiket sem nélkülözhetjük, ha Isten akarata szerint óhajtunk élni.

*

Látszólag igaz, de alapjában véve teljesen hamis elv, hogy az igazi toleranciának kötelessége az intoleranciával szemben is toleransnak lenni. Semmi esetre sem! Az intolerancia mindig cselekvő és mindig ható, ép azért csak intolerans cselekvés és hatás által lehet annak gátat vetni.

*

Tanácsot adni nem könnyű dolog. Nézd a világ folyását! megesik, hogy a leggondosabban előkészített tervek füstbe mennek, míg a legnagyobb abszurdumok célhoz vezetnek — s óvakodj a tanácsadástól. Voltaképen tanácsot kérni: korlátoltság, tanácsot adni: önhittség. Tanácsot azért csak olyan dolgokban adj, melyekben magad is érdekelve vagy!

*

Tanulni többekkel lehet, — egyedülvalóság szüli az ihletet.

*

Szép és minden becsülésünkre méltó erény a conservativizmus — az öregeknél: de az a nemzet, melynek ifjúsága conservatív az igazság új alakjaival szemben — halál felé halad.

*

A tudományokban is el lehet jutni bizonyosságokra, ha az ember nem engedi magát a kivételektől félre vezetni és a problémákat tisztelni tudja.

*

Az atheismus nem vége, hanem kezdete a filozofiának.

*

Ahol a keresztyénség gazdag speculatiókban, de a jó erkölcsre nézve gyümölcstelen, ott folyvást emelkedik a hitetlenek száma.

*

A boldogságnak legszomorúbb következménye az, hogy az embert örvényhez és nem forráshoz teszi hasonlónvá: ahelyett, hogy kibuzogna, még többet kíván magába szívni.

*

Ne légy *ἄλλοτ;επίσκοπος* (I. Pét. 4_{15.}), ki rá nem tartozó dolgokról gondoskodik. Vezéreljenek mindenben az igazság igéi. Ne tűzz magad elé oly célokat, melyeknek elérésére szíved teljes komolyságával törekedni képtelen vagy, — ez a képmutatás iskolája; és amit csak mások hozzájárulásával tudnál létrehozni — hagyj békét annak is, — ez a hiúságnak, nagyravágyásnak és hízlgésnek iskolája. A tökéletes (*τέλειον*) lebegjen szemünk előtt szüntelenül: ez pedig a Krisztus ismeretében áll. (Phil. 3_{6.})

*

A szeretet szeraph: szárnyai: hit és remény.

Reklamációk Debrecen város nyomdájához közvetlenül intézendők.

KÜLÖNFÉLÉK.

Leánygimnázium Debrecenben. A múlt hetekben az összes lapokat bejárta a hír, hogy az állam Aradon, Debrecenben, Kassán s még Szegeden leánygimnáziumokat fog felállíttatni s hogy az aradi már a jövő tanévvel megnyílik. Ebből a híresztelésből egy szó sem igaz. A magyar kultur- és kultuszminiszteriumban ilyen bagatell dologgal mit sem törődnek. Pedig elég kellemetlenségök van az állami és a szerzetes gimnáziumokban is jelentkező lányok elutasításával. A kolozsvári Marianum államsegélyének folyósításával a magyar állam gondja és gondoskodása kimerült, a többiek gondoskodjanak magukról, ahogy tudnak. Mi debreceniek is ezért vagyunk magunkra utalva. A leánygimnázisták itt nálunk jelentkeztek elsőben. Most már csaknem minden osztályban vannak. A mi alkotmányunk a nőket is embereknek tekinti és szavazati jogot is ad nekik. Természetes, ha ilyen liberális felfogás mellett nálunk van aránylag a legtöbb felsőbb pályára készülő leány. A lelkészek, tanítók, községi- és állami tisztviselők helyzete is úgy hozza magával, hogy ismeretség hiányában leányaik jövőjét leginkább csak a tudományos pályán biztosíthatják. Tudjuk mi, hogy a nő legszebb hivatása a hitves és feleség sorsa. De kettőn áll a vásár s így a 200—600 koronás gyámdíj mellett a legkisebb óvónői diploma is fentartó erő lehet. Nem lehet, nem kell a leányokat a tudományos pályától visszatartani. Akiknek hajlamok és tehetségek van rá, azok hadd menjenek szegények és ne vesszenek éhen. A társadalomtól és tőlünk sokszor éhen veszhetnének. Azért áldott az a kezdeményezés, mely a debreceni leánygimnázium ügyét napirendre tűzte. Nem megvalósíthatatlan cél és elérhe-

tellen ábrándkép ez. A püspök és főgondnok által összehívott bizottság tárgyalása során Dóczy Imre alapos munkálatából és a vita alatt nyert tájékoztatásokból azon meggyőződést merítettük, hogy minden habozás nélkül el kell indulni az előadó által megjelölt úton. A debreceni felső-leányiskolával kapcsolatban és érdekében ez az intézmény nem csak hogy megvalósítható, de megvalósítandó is. A felsőbb leányiskola 5-6 osztálya néptelen még nálunk. De többen lesznek, ha a 4 alsó osztályra a nőgimnázium felépülend. Ennek pedig nem állja útját itt Debrecenben semmi áthidalhatatlan nehézség. A megvalósítás terére kell tehát lépni: Pótolni kell, amit elmulasztottunk. Egyházunk liberális felfogásának kell tehát érvényt szerezni a nőnevelés terén is. A fiúkra fordítottunk eddig minden gondot és minden erőt. De a leányok is a mi gyermekeink, adjuk meg azért nekik is, amivel tartozunk. Itt Debrecenben, ahol gróf Degenfeld a vezér és dr. Baltazár Dezső, ezt a kötelezettségünket is élénken érezzük s ha Isten segít, teljesíteni fogjuk is.

A felsőszabolcsi egyházmegye gyászja. Megilletődve vettük és adjuk a következő gyászlevelet, mely Hideg József tornyospálcai lelkészársunk halálát jelenti: Alantírottak a rokonság nevében is megszomorodott szívvel tudatják, a legjobb férj, apa, testvér, nagypának és apósának *Hideg Józsefnek* a tornyospálcai református lelkész, a felsőszabolcsi református egyházmegye főjegyzője és tanácsbírájának, Szabolcs vármegye törvényhatósági bizottság tagjának élete 56-ik, boldog házasságának 23-ik esztendejében, f. hó 27-ik napjának este 11 órakor váratlanul történt elhunytát. A megholdogult földi maradványai f. hó 29-én d. u. 3 órakor fognak a református egyház szertartásai szerint a tornyospálcai sírkertbe örök nyugalomra tételni. Tornyospálca, 1913 január 28. Áldás poraira! felesége: özv. Hideg Józsefné sz. Cziganyi Etelka; gyermekei: Adorján Kálmánné sz. Hideg Jolánka, Hideg Etelka, Hideg Margitka; veje: Adorján Kálmán; unokája: Adorján Kálmánka; testvérei: Hideg Lajos, Hideg István, Batta Károlyné Hideg Borbála; sógorai: Cziganyi Béla nejével Liptay Sáríkával, özv. Fler-tenz Kelemenné.

Kiss Ferenc útja. Mindig vágytam a Rajna vidékére. Csodás legendák szálltak köztünk erről az útról, még diák korunkból. Amikor a volt széniorok papi vizsgákra messze földről haza jöttek s amit láttak, bizalmas körben Lisztes bácsinál, frissiben leadták. Fel is tettem, hogy ezt a természeti szépségben gazdag, festői szépségekben, borban, szőlőben páratlan vidéket, a Schaffhauseni vizeséstől Rüdersheimig innét, Kölnig még bejárom egykor. Most lett volna erre a legjobb alkalom, ha időm lett volna, s ha idő lett volna. A tél azonban nem a kirándulásokra való s a regényes motívum és ellágyulás sem illik bele az én programomba. A sokkal egyhangúbb szárazföldi úton mentünk tehát azért Kölnbe. A ring, a régi vár-

fal és sánc helyén húzódó palotasor s különösen híres kölni dóm szépsége így is megbüvöltek. Szerettem volna időzni e helyen, ahol a liberálisabb katolikus irány központja székel, szemben az embertelen berlini ekszkluzív testvérgyűlölő Rómánál és rómaibb pogány keresztyénséggel, de nem volt rá semmi mód. A mustár gyártásáról és egyéb iparvállalatairól híres Düsseldorfra is csak futólagos szempillantást vehettem. (A gyári munkások humánus, evangéliom-szerű nevelése ma még a fővárosi rendőrség gondjai mellett pesti atyánkfiainak a birodalma.) Kaiserswerth volt a legközelebbi cél s azután Elberfeld. Az előbbiben van a diakonisszák központi anyaintézete. Barmen-Elberfelden pedig a belmissziói munka szellemi irányítását végzik. Itt vannak az evangélistákat, misszionáriusokat képző intézetek, a központi nyomda és könyvkereskedés, amilyenhez hasonlókat mi is állíthatnánk. Biélefelden a szegény nyavalyások s más elesett betegek ápolását végzik. Itt van a Kandidaten Konvikt, Theologische Schule, diakonus- és diakonisszaképző intézetek, amiknek vezetői ennek az élő keresztyén iránynak legképzettebb képviselői. Én ide nem irányt nyerni, hanem a keresztyén testvérszeretet munkáit megtanulni jöttem. De a vezetőkkel folytatott eszmecserék más tekintetben is hasznomra lehetnek, különösen a lelkészek gyakorlati képzésére vonatkozólag. Ellehetett volna ezekbe a tárgyakba mélyedni még jobban ha nem hangzott volna fel a kényszerítő szó: tovább, tovább! Igen Altonába tovább, messze észak felé Hamburgba, ahol a mi szerencsétlen kivándorlóink és sorsüldözött magyarjaink egyrésze is igyekszik s ahol a matrózok kivándorlók gondozása s a Rauhes Haus vonzottak. Az utóbbinak a neve még ifjúságom szép idejéből csendül felém. Akkor olvastuk a Csécsi Miklós szép tudósításait az egyházi lapokban erről a hatalmas alkotásról. Most ezt is színről-színre megláthattam. Természetes, hogy ez alkalmat az Orle internátusának az érdekében is felhasználtam és úgy a fi, mint a leány otthonok, középiskolai tömeges és családrendszerű bentlakások külső-belső berendezését is szemügyre vettem. (Spandau, Johannesstift.) Míg a nevelési rendszert is, hiszen ez lenne az egésznek a mozgató lelke, ebből lehet még az építkezést is sokszor megérteni és méltányolni. Látva ezt a csaknem tökéletességig vitt rendszert és gazdag apparátust, melyek itt ezekben a keresztyén humanitárius üvegházakban a test és lélek mentését, idomítását végzik: sokszor felsóhajtottam és ismételve kérdeztem: hogy eljutunk-e mi is valaha ide; nálunk is úgy felhalmozódik-e a civilizáció salakja, hogy mi is kénytelenítettünk eljutni ide? De hát ki tudna ezekre a kérdésekre megfelelni, annyi bizonyos, hogy itt az egyházban, a társadalomban jelentkező bajok mind megtalálták a maguk orvosait, akik ha

ki nem küszöbölték is a veszedelmet, de hathatósan kísérleteznek a testi-lelki bajok gyógyításával és okoszerű kezelésével. A mi előnyünk, ha még a romlás nálunk el nem terjedt, ha már előre megismerkedünk annak pathológiájával és therápiájával is. Reményem, hogy nem fogjuk a védekezéssel a bacillusokat is behurcolni vagy épen mesterségesen tenyészteni, mint a Koch híres bakterologiai intézetében, a nagy német világ fővárosában Berlinben. Spandauból ide vitt az útunk. Áhitattal kerestük itt az előttünk jártak nyomait. A Wilhelmstrasséban is megfordultunk és a Weiss professzor tantermében, az emeleti nagy egyetemi tanteremben. A földszinten is, ahol Pfleiderer adott elő. Sehol nem találtam azonban a te és a Sass Béla nevét felírva. A jó Fraulein A. legalább a Béléát megörökíthette volna. A Verein für christliche junge Männer csarnokai most is telvék, mint akkor, látogatókkal, imádsággal és berlini sörrel is. De ez csak tréfaképen legyen mondva. Berlinről külön kell emlékezni. Berlin külön lapot érdemel. De ezt már csakugyan előszóval fogom néktek elmondani. *Kiss Ferenc*

A korpótlék. A reklamirozás, a közfigyelemkeltés régi módi eszközeihez tartoztak azok a különböző időközökben egymás után kiragasztott ilyen plakátok: „Már útban van. Jön, közeledik!“ „Mi?“ „Az egyetemes nadrágvédő, ára 5 krajcár“ stb. jelzéssel. Ez a dolog jut eszembe, ha a korpótlék viszontagsáigaira gondolok. Járt volna a 3600 koronás alapfizetés mellett és kellett volna járnia már évek óta. Akkor, amikor még boldogabb világ volt. Azóta már a többi életpályákon kétszer is fizetést emeltek. A személyi pótlék, családi pótlék eszméje is megszületett, sőt boldogító valósággá is vált. A szegény tanítók már másodsorra lázadoznak és hordozzák a véres kardot. A mi korpótlékunk azonban ma is csak egy állapotban van, mint a Samu nadrágja. Olyan ez, mint a Penelope vászna, ami nappal készül benne, éjszaka felbontódik. De hát azért vannak nekünk törvényeink, hogy afféle írott malaszt tár legyenek s azért vannak nekünk nagy embereink, hogy elhagyjanak? A szegény tanítók már másodsorú lázadoznak az ismételt fizetésrendezés elégtelensége, egyenlőtlensége felett: mi még csak odáig sem juthattunk, hogy valami megfogható láthatnánk. Mindenkinek jut az állam terített asztaláról, csak nekünk nem, akik nyelvét, népét, alkotmányát védelmezzük s népeért égünk. A tanárok távol óhajtják tartani fiaikat a tanári pályától. Nekünk, ha ez így megy, magunknak kell maholnap más pályát keresni. Olyat, amelyik tisztességesebben eltartson és addig, amíg meg nem vénültünk s amíg az lehetséges. De miért kell épen az evangéliom szolgálainak nyomorogniok?

Tanítók fizetésrendezése. A közoktatási miniszter beterjesztette a tanítók fizetésrendezésére vonatkozó

javaslatot. Be politikai indokból, hogy ellenfelei kezéből az elégedetlen tanítókat kivegye és az eddig két táborban küzdő sereget a maga sáncaiba vezesse. Az eredmény az, hogy a tervezett fizetésrendezés következtében a tanítók mind a miniszterellenes táborban egyesültek. A tanítók fizetésrendezése olyan, mint a választási javaslat. Se nem teljes rendezés, se nem többfizetés, hanem több rabszolgaság. Külön osztályokkal, külön kezelésekkal megosztatik a tanítóság, állami s felekezeti tanító közti különbséghez még más nemű megkülönböztetés is járul. A tanító az állam által mint ellenség kezeltetik és kiszolgáltatik. Sohase voltunk barátjai a kötelesség lerázásának és eleitől kezdve sürgettük a tanítóság helyesebb képzését, magasabb kvalifikációját és nagyobb felelősségét. De a gyűlölt, megosztó, jog nélkül kiszolgáltató, felelősség nélküli katolikus rendszert nem szerettük. Most is az a nézetünk, hogy szolgálhadnak munkája, ha még jobban fizetnék is, teljesen értéktelen. Hátha még fizetésökkel is elégedetlenek? Pedig az új fizetésrendezési javaslattal a tanítók elégedetlenek s nekünk nincs semmi lehetőségünk rá, hogy megnyugtassuk őket. Ellenkezőleg, szeretnénk, ha hatóságaink mind a fizetés egyenlősítés ügyében, mind a kántortanítókkal szemben tervezett méltánytalan elbánás ügyében támogatnák őket. Nem szabad magára hagyni ezt a nagy sereget s nem szabad a lelkeszi fizetés még kiáltóbb elégedetlenségét szegezni a tanítók ellenébe. Minden fillér, amit ők megnyernek, a magyarság s a mi nyereségünk.

A bihari baptisták. A baptisták Szalontáról indultak el s ma is ez egyik fő fészkek. Ez a felekezet az, mely noha amerikai stílusban szólva, a protestáns denominációkhoz tartoznék, első sorban minket támadott. De megtámadja ez magát a katolicizmust is és felképes oldani még a nacionalista fanatizmust is. Mivel? A maga fanatizmusával, demokratizmusával és a bibliával. Ez az utolsó körülmény rendkívül figyelemre méltó jelenséggé teszi ezt a vallásos mozgalmat, mely Biharban most különösebben a görög kath. egyházakat ostromolja. Cséffa és Tulka a vallásháború új stációi. Cséffán már régebbkeletű a mozgolódás, Tulkán ellenben gyorsabban „hódít“ az új eszme. A cséffai baptisták a múltkorjában ezer olyan blankettát nyomattak, amely az egyik felekezetből való kilépéshez szükséges, ott már hívei javarészt elvesztette a román pap, Tulkán pedig most dühöng az áttérési mánia. Mende-mondák is járnak. Tulkán állítólag a minap elfogtak egy félkegyelmű embert, aki gyilkolt és azért lett baptista, mert az új hit ottani „pap“-ja nyíltan hirdeti minden embernek a bűnbocsánatot. Ez a gyilkos hetek előtt beállított Porumb tulkai lelkészhez és bejelentette, hogy kilép az egyházból, mert az ördög lakozik benne s azt csak a baptisták tudják kiűzni belőle. Hiába magyarázta a pap, hogy nincs ördög, az elbolondított ember ment kiüzetni magából az ördögöt. Hogy aztán „megtisztulva“ a börtönbe jutott, az mellékes. Ha most valaki Tulkán egy tyúkot lop, másnap már megy a

baptista gyülekezetbe, ahol feloldozást nyer. Mi nem vádoljuk ezzel őket, sőt úgy tudjuk, hogy a baptisták lélektanához éppen a tisztább élet tartozik, sőt az egyházfegyelemre is nagy súlyt helyeznek. A mendemondákat azonban mégis a hatóság figyelmébe ajánljuk. És azt is, hogy éjjelenként különös dolgok esnek meg a térítő tanyáján. Holmi motozó-estélyeket tartanak. Az új szekta egész zenekart is tart már s a legraffináltabb módon terjeszti a maga rajongását. Felhívjuk erre a körülményre lelkészeink figyelmét s alkalmilag leközljük az idevonatkozó hitvédelmi iratokat. ezek között a Stern-Faragó-félék állottak első helyen.

Dr. Erdős József öröme. A múlt hetekben szokatlan jelenetnek voltunk tanúi. Az Egyház-tér — számú házra, melyben a mi Erdős József barátunk lakik, valami táblát szegeztek fel. A régi professzori házban nem igen üt tanyát ügynök vagy mesterember. Ha a tanár kiköltözik is belőle, valami földbirtokos veszi ki, aki maga szeret lakni a tágas udvaron. Azután meg a mi barátunk, a theologia tudós professzora nem költözött által az egyházi bérpalotába, mint tőzsomszédja, Jánosi Zoltán (őt is csak úgy költöztették, jóformán akarata ellenére). Mit jelent hát a kis zöld tábla? Nagy dolgot. Azt, hogy dr. Erdős József junior megnyitotta ott ügyvédi irodáját. Most már akár még egy másik táblát is ki lehet tenni arra a házra. Az Erdős Károly theologiai magántanárét, aki 27-én jeles sikerrel állotta ki a szigoru magántanári vizsgát. Gratulálunk.

Csere. Délvidéken, nagyváros közvetlen közelében, teljesen rendezett viszonyok között élő egyház, 4500 korona kimutatható jövedelmű lelkészi állását, lelkész cserélni óhajtaná, hasonló, esetleg városiasabb kisebb jövedelmű egyház lelkészi állásával. Csereajánlatokat szívességből e lap szerkesztője közvetít.

Másik csere. Lelkész kongruás (800 kor. pótlék), 72 hold földdel vasúttól 3 kilométernyire köves út mellett megfelelő cserét óhajt. Ajánlatok a szerkesztőhöz.

Evang. közérdek. Ez a címe a legújabb protestáns lapnak, mely lutheránus testvéreink táborában a reformáció elveit szolgálja. Még pedig harciasan szolgálja. Az jámbor Órálló és a másik méltóságos lap ugyan kemény csapásokat kénytelen szenvedni tőle. Szerkesztői Lombos Alfréd és főmunkatársa két év. tanító. Ez a lap sociális tekintetben is figyelemre méltó irányt mutat. Ebből olvastuk, hogy a Mele-be (a Magyar Evang. Lelkész Egyesületbe) eddig 162 tag lépett. Ez bizony nem sok, de majd több lesz, ha ott a közvéleménynek olyan harcias daliái vitézkednek, mint az Evang. Közérdek, melyet szívesen köszöntünk.

Orgona megrendelés. Rétság község (Nógrád megye) temploma részére egy új orgona beszerzése vált szükségessé. Miután a megyében az elmúlt évben Országh Sándor és fia rákospalota-újfalu (Budapest mellett) orgona- és harmonium-gyáros

cég több új orgonát készített, melyekkel úgy a megrendelő egyházak, mint a szakértők teljesen meg voltak elégedve, fenti egyház, egyhangúlag nevezett céget bízta meg az új orgona elkészítésével. A mű, mely a legújabb csőrendszer szerint teljes sipsorral készül, a húsvéti ünnepekre lesz a használatnak átadva.

Az „Érendrédi Vallásegyleti Szövetség” a beállott téli időszakban megkezdte felolvasó estélyét. A 16-ik és 17-ik felolvasó estélyét a következő műsorral tartotta: 1. „Családi élet”, előadta Csutoros Albert lelkész. 2. „Családi kör”, szavalta Tóth István V. o. t. 3. „Balkán háború”, előadta Szaleczki Miklós állami isk. ig. tanító. 4. „Vallásos élet a török világban”, előadta Csutoros Albert lelkész. 5. „Szülőföldemen”, szavalta Fejes Ágnes 5. el. o. t. 6. „Magyar nóta”, szavalta Porzolt Antal. 7. „Vermes Gedeon” papságai, előadta Csutoros Albert lelkész. 8. „Hazaszeretet”-et Abos Ferenc szavalta. 9. „Velencei útam” előadta Szaleczki Miklós áll. el. isk. igazgató-tanító. 10. „Különfélék a magyar ételek eredeléről”, előadta Csutoros Albert református lelkész. 11. „Derék asszony”, szavalta Antal Juliska. 12. „Karácsony jelentősége a mai gyermekekre nézve”. 13. „Szeretet karácsonya”, szavalta Boros Piroska. Ugyancsak a „Vallásegyleti Szövetség” tart minden vasárnapon, a Szabadoktatási Tanács által tervezett ismeretterjesztő téli felolvasó estélyt a felnőttek számára. Ezen estélyeken Csutoros Albert lelkész, Szaleczki Miklós állami isk. ig. tanító, Prunár Mihály állami tanító oktatták a hallgatóságot ismeretterjesztő előadásaikkal. 1. Csutoros Albert lelkész: „Valláserkölcsi életéről”, „Pénz drágaságáról”, „A nők és a háborúról”. 2. Szaleczki Mihály áll. iskolai ig. tanító: „Tüdővész”, „A háború és annak borzalmairól”. Prunár Mihály áll. tanító: „A könyv meg a vasút”. „A gyufa keletkezése és gyárlása”.

Munkásházak Debrecenben. A múlt évben akció indult Debrecenben a munkásházak építése ügyében. Ez által lehetővé akarják tenni, hogy a gyárak és iparvállalatok közelében megfelelő, olcsó telepek létesüljenek a munkások számára, akik olcsó bérek fizetése ellenében egészséges, tiszta házakban lakhassanak. A szociális szempontból egyaránt nagyjelentőségű eszme a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének debreceni fiókjá körében merült föl s annak egyik tevékeny tagja Szántó Győző volt, aki sokat fáradt ennek az eszmének megvalósítása érdekében. Részvénytársaságot hozott össze Munkásházépítő Közhasznú Részvénytársaság cég alatt. A házak céljaira Debrecen városa minimális bérösszeg ellenében nagyobb telket bocsátott a részvénytársaság rendelkezésére, minek fejében a részvénytársaság ötven év elteltével az összes épületeket, azok felszerelését ellenszolgáltatás nélkül a város tulajdonába bocsátja. A munkáslakások csakis ipari munkásoknak adhatók bérbe, előre megszabott minimális áron, a társaság igazgatósága és felügyelő bizottsága az alapszabályok értelmében díjazásban nem részesülnek, a részvénytőke maximális 5 százalékos kamatoztatása után az esetleges tiszta nyereség munkásjóléti intézmények céljaira s a munkástelepek továbbfejlesztésére fordítandó. Debrecen város méltányolva a részvénytársaság szociális intencióit, hatvanhárom katasztrális hold területet adott bérbe a részvénytársaságnak külön-

böző helyeken az eddig fizetett földbér feléért s megengedte, hogy az átengedett terület értékének 80 százaléka erejéig jelzálogos kölcsönt vehessen fel. A részvénytársaság egyelőre 200 munkáslakás építését tervezi, egy-egy házban 4 lakást, amelyet 108 korona évi bérért enged át a munkásoknak, holott a hasonló lakás évi bére Debreczenben ma 240–300 korona, sőt ennél is magasabb. A 200 munkáslakásba befektendő 644.000 korona tőke 33 százalékát kérte a részvénytársaság a kormánytól 20.000 koronás évi részletekben. Az ipartanács december hó 30-án tartott ülésében tárgyalta a részvénytársaság előterjesztését s a kért segítyt megszavazta.

Váradyi Zsigmond újabb végrendelete. A budapesti VI. kerületi járásbírószágon két nappal ezelőtt bontották fel a tragikusorsú dr. Váradyi Zsigmond végrendeletét. A nagyváradi törvényszéken pedig most Váradynak egy újabb végrendelete került napfényre. Ez a végrendelet 1906 február 15-én kell s tanúként dr. Koltzó Jenő, dr. Váradyi Ödön és Dobó Ferenc irták alá. Az újabbban „fölfedezett” végrendelet alighanem bonyodalmakat fog előidézni Váradyi Zsigmond 1.200.000 koronát kitevő vagyonának felosztásánál, mert a végrendelet egyik pontja pótvégrendelet-ről is megemlékezik s ennek a lezárt és csak rendkívüli esetben felbontható végrendeletnek nyomát sem találják Váradyi hagyatékában. A nagyváradi törvényszéken kihirdetett végrendelet szerint az 1.200.000 korona vagyonból a család tagjainak százezer koronát hagyományozott, a többi pedig felerészben a nagyváradi református egyházközségnek. Ha az egyházközség feloszlaná vagy megszűnne, helyébe a református egyházkerületet, ha ez is megszűnne, a Magyar Tudományos Akadémiát rendeli. A tőkének azonban csak a kamatait használhatók fel. Az összeg másik felerészét a nagyváradi Szent-László- király-páholy örökli olyképen, hogy a tőke kamatait emberbaráti célra köteles fordítani. Az egész hagyaték haszonélvezete édesanyját, *Bódogh Zsigmondnét* illeti meg azzal a kikötéssel, ha a végrendelet bármely pontját perrel támadná meg, akkor még a köteles részből is kitagadja, s erre vonatkozólag külön borítékban lepecsételt írásban intézkedik. Az okmány a pecsét alól csak akkor szabadítható fel, ha édesanyja pörrel lépne föl. Ha azonban elállna a pörtől, az okmány elégetendő. Ez az okmány csodálatosképen elveszett.

Tüntetés a magyar püspökség ellen. A mi román testvéreink, a szegény elnyomottak nem férnek a bőrükben. Még a magyar püspökség felállítását is kiaknázzák a magyarság elleni tüntetésre és kihívó gyűlölködésre. Jelentettük, hogy Papp Antal, az újonnan kinevezett görög-katholikus magyar püspök három héttel ezelőtt magyar nyelvű körlevelet bocsátott ki, amelyben tudatja a magyar püspökség létesítését. A körlevelet egész szokatlanul a lelkészek a nép előtt is fölolvasták és nagyváradi tudósítás szerint a fölolvastást *botrányos incidensek zavarták meg.* Így Szaniszló községben *Pupa Alexa* lelkész olvasta föl a körlevelet a templom előtt. Midőn a pap az első magyar szót kiejtette, fölzdudult a néptömeg, majd a kúrator kitepte a pap kezéből a körlevelet, kettészakította és ezt kiáltotta: „*Nem kell az új püspökség, visszaküldjük a körlevelet.*...” Zajos jeleneteket okozott a körlevél több biharmegyei községben, ahol szintén kitepték a pap kezéből a püspöki kéziratot azzal

a kiáltással, hogy „*visszaküldjük a püspöknek!*” A nagyváradi görögkatholikus püspökségen kijelentették, hogy nekik is tudomásukra jutott a dolog, sőt általában többen jöttek be az aulába azzal, hogy nem kell az új püspökség, inkább becsukják a templomot és a templomkulcsot elküldik Rómába. A nagyváradi püspökség azonban nem intézkedhetik ebben az ügyben, mert nem tartozik hatáskörébe.

Az élesdi református ifjúság tea-estélye. Az elmúlt vasárnapon az élesdi népkörben a református ifjúság vallásos tartalmú műsorral egybekötött jól sikerült tea-estélyt rendezett. Az estélyen nagy számmal vettek részt a fiatalságon kívül a szülők is. A jól sikerült műsor a következő volt: Az ifjúság éneke. Elnöki megnyitó Dávid Gyula református lelkésztől: „*A református ifjúság egyesítésének céljáról és szükséges voltáról*” cím alatt. Az elnök nagyhatású megnyitója minden jelenlevőt e tekintetben nagyobb buzgalomra indított. Ezt követte Bán Etelka jól sikerült szaválata. A jelenlevők figyelmét még jobban lekötötte Veress Sándor református segédlelkész „*A mai emberek pénzszomjáról és e szomjúság oltásáról*” tartott tanulmányos felolvasása. A kedélyes hangulatot fokozta az ifjúság által előadott néhány népdal. Méltó befejezése volt az estélynek Pethő Marianne és Fazekas Kálmán dialógjának váratlanul meglepő ügyes előadása. Ezekután a minden tekintetben jól sikerült estélyt bezárta az elnök néhány szóval, melyek által összetartásra és az ilyen barátságos estélyek támogatására buzdította a jelenlevőket. Páratlan ügyességgel és bőkezűséggel tették sikerültté az estélyt Dávid Gyuláné, Bán Kálmáné, Rózsa Istvánné, Nagy Gáborné háziasszonyok, nemkülönben az ügyes felszolgáló leányok: Pető Juliska, Kulcsár Margitka és Dávid Rózsika. Hálás köszönet nekik az elnökségtől.

Egy jelenvolt.
A huszonnégvörös időszámítás. Bernből jelentik: A szövetségtanács elhatározta, hogy abban az esetben, ha Németország és Ausztria és Magyarország is csatlakozik, akkor a közlekedési hivatalokban a huszonnégvörös óraszámítást fogja behozni. A bécsi és berlini követségek utasítást kaptak, hogy tárgyalásokba bocsátkozzanak olyan irányban, hogy az új óraszámítást már 1913 október 1-én, vagy legkésőbb 1914 május elsején életbe lehessen léptetni.

A plébános szökése. Szombathelyi jelentés szerint Schaffer Sándor, az Amerikába szökött plébános sok falubeli hitsorsosát megkárosította. Nagybárá vagyonos földművelők ezek, akiknél több-kevesebb adósságot hagyott a plébános. Amint híre terjedt, hogy Schaffer nem tér többé vissza s magával vitte minden elvihető értékesebb tárgyát, a hitelező földművelők közül többen valósággal megrohanták a paróchiát s a szobákból a bútort, a gazdasági épületekből pedig mindenféle gépeket magukkal vittek. A többi hitelező — aki Schaffernek váltókat zsíralt, vagy neki kölcsönt adott — ezek ellen büntető följelentést tett, mert megállapítást nyert, hogy a széthordott bútorok és gépek már hosszabb idő óta bírói zárlat alatt voltak. A csendőrség folytatja a nyomozást. Pulay József alsóöri plébános pedig a pénztárt vizsgálja. A nyomozásnak és vizsgálataknak valószínű eredménye az lesz, hogy a plébános ellen büntető följelentést nem tesznek, ellenben a följelentett hitelezőket meg is büntetik azon-

fölül, hogy a plébános megkárosította őket. Schaffer különben távozásakor egy csomagot helyezett íróasztalára, melyet az egyházmegyei főpapsághoz címzett. Ebben a csomagban, mint most dr. Rogács Ferenc püspöki titkár megállapította, adóslevelek voltak. Az eltűnt plébános ezeknek az adósleveleknek összegét fölvette ugyan, de az adósleveleket mégis állandóan úgy szerepeltette, mint a plébánia követeléseit. Megállapították már azt is, hogy a községben épített új iskola számadásai sincsenek rendben, az Alhó községből beszolgáltatott templompénzek pedig — mintegy 15,000 korona — hiányzanak a pénztárból. A vizsgálatot még tovább folytatják.

Az amerikai magyarok az új bevándorlási bill ellen. Newyorkból írják nekünk: Megmozdult az amerikai magyarság. Tiltakozni készül a *Burner Dillingham*-féle törvény ellen, amelyet már úgy a kongresszus, mint a szenátus is elfogadott és amely csak az elnök szankciójára vár. A szóbanforgó bill ugyanis a *bevándorlás korlátozására* törekszik és pedig oly módon, hogy a *bevándorlásra való engedély megadását az írás-olvasás tudásától teszi függővé.* Az amerikai bevándorlottak zöme arra az álláspontra helyezkedik, hogy ez az intézkedés igazságtalanság azokkal a bevándorolni szándékozókval szemben, akik hazájukban nem tudtak megélhetésükre módot találni és akik analfabéta voltak mellett is hasznos polgárai lehetnek Amerikának. Az amerikai magyarság körében megindult az elnökhöz intézendő tiltakozó aláírások gyűjtése, ami egyébként szép eredménnyel folyik a *más nemzetiségű bevándorlottak körében is.* Az aláírók annál is inkább bíznak tiltakozásuk eredményében, mint-hogy egy ízben már sikerült a bevándorlók összetartásának egy hasonló billt megbuktatni. Tizenöt esztendővel ezelőtt történt, amikor *Cleveland* volt az Egyesült-Államok elnöke, hogy a *kongresszus elfogadott egy hasonló billt,* amely ellen Amerika bevándorolt lakói nagyszabású mozgalmat indítottak és tiltakozásukat *Cleveland* elé juttatták. És bár akkor a bevándorlottak száma és politikai befolyása fele akkora sem volt, mint a jelenben, mégis elérték, hogy az elnök *vétőjogával élve, meghiusította a javaslat törvényerőre emelkedését* és külön üzenetben meg is leckéztette a bevándorlás okatlan korlátozására törekvő kongresszust. *Cleveland* rámutatott arra, hogy az egyszerű, közönséges, minden munka elvégzésére kész munkások *bevándorlása virágoztatta fel Amerika iparát, hogy az analfabétákra is hasznos és széles munkakör vár Amerika nagyságának kiépítésében* és hogy az analfabéták közt akad a legkevesebb olyan bevándorló, aki a törvényeknek ellenszegül, vagy a társadalmi rend felforgatására törekszik. „Már pedig — jegyezte meg *Cleveland* elnök — ha a bevándorlás korlátozására szükség van, akkor nem az írástudatlanokat, hanem a veszedelmes írástudó bevándorlókat kell Amerikából kirekeszteni“. Amit *Cleveland* megtett, előreláthatólag *Taft* is meg fogja tenni. A bevándorlók mozgalmának különben súlyt ad az amerikai sajtó legtekintélyesebb orgánumainak támogatása is.

Elfogott katonai táviratok. A bécsi hadvezetéség egy idő óta észrevette, hogy azok a szikra-

táviratok, amelyeket Bécs és a Monarchia déli részén lévő helyőrségek váltottak egymással, vagy egészben nem, vagy csak részben értek el rendeltetési helyükre. Lázasan kutatták e zavar okát és arra az eredményre jutottak, hogy ezeket a szikratáviratokat szándékosan vagy véletlenül egy titkos táviróállomás fogja fel. Erre kutatni kezdtek merre lehet ez a titkos állomás és nemsokára rájöttek, hogy ez a Gráz városában lévő „*Stiegenkirche*“ tetején van. A további kutatások folyamán kiderült, hogy ezt a szikratáviróállomást a jezsuiták, akiké a templom, csináltatták és hogy ők ily módon álltak összeköttetésben a Mödlingben és a Monarchia déli részén lévő jezsuita kolostorokkal. Minthogy ez az eljárás a távirómonopólium megsértése és a magántáviróállomások létesítése, a kereskedelmi minisztérium rendelete értelmében Ausztriában is tilos, az osztrák posta- és táviráigazgatóság szigorúan felhívta a gráci jezsuita rendházat, hogy a templom tetején berendezett rádiótelegráf állomást három napon belül szereltesék le. Hasonló utasítás ment az Alsó-Ausztriában és másutt lévő jezsuita rendházakhoz is.

A baranyai magyar falvak pusztulása. Sok szomorú sort lehetne írni a baranyai magyar falvak pusztulásáról, az egyke gyászos eredményéről s egész községek németté, szerbbé átalakulásáról. Községekben, amelyek néhány évtizeddel ezelőtt magyarok voltak, alig lehet egy-két magyar családra akadni. A régi lakosok helyét elfoglalta a jobbára Bácskából bevándorolt szorgalmas és szapora svábság, mely kétségtelenül jó hazafisága dacára nem tud magyarul s nehezen is magyarosodik. Az oka a magyarság e szó-szoros értelmében való kipusztulásának a születés hiánya, a nagymérvű gyermekhalandóság s nem egy helyütt a gazdasági nyomorúság. Pécsi jelentés szerint a pécsi járás területén például 1148 születés történt az elmúlt 1912. esztendőben, amivel szemben 829 halálozás áll. A halálozás negyven százalékát — háromszázhuszonhét — a hét éven aluli kis gyermekhalottak tették. A kővágószőlősi körjegyzőség területén 22 születési esettel harminckét halálozás, a garéi területen 44 születéssel ötvenhat halálozás, a patacsi területen 40 születéssel 35 halálozás és a pellerdi körjegyzőség területén 57 születéssel szemben 55 halálozás áll. Összesen tehát a járás magyar községeiben 163 születés és 178 halálozás fordult elő. A születéseket tehát 15-tel múlták felül a halálozások. Nagyon szomorú a házasságok számaránya is, amennyiben a járás területén 40,896 a lakosok száma és alig háromszáz házasságot kötöttek a múlt évben.

Elfüstölt milliók. A dohányjövedéki hivatal központja most állította össze az elmúlt év január elejétől július végéig eladott dohánytermékek statisztikáját. A kimutatás szerint az általános forgalomban lévő gyártmányok közül burnótféléket 13,713 kilogramm mennyiségben adtak el, pipadohány 559,427 kilogramm fogyott el, más minőségű pipadohányból 377.201,412 darab, 331.397.007 szivar, 1.269,098,775 szivarka, ami hét százalék esésnek felel meg az 1911-ik év hasonló időszakában eladott szivarkamennyiségnek. Lúgvíz kivonatból eladtak: 14,177 darabot és 7071 kilogrammot. A belföldi

különlegességi gyártmányokból eladtak burnótok 22 kilogramm, pipadohányok 168,667 kilogramm, szivarokból 8.480,513 darab (esés harminckét százalék), szivarkákból 31.116,535 darab (esés negyvenhat százalék). A közönség tehát, amint a statisztikai adatokból kitűnik, az olcsóbb fajtájú szivarokat vásárolja szívesebben. Az eladott dohánygyártmányok pénzértékben kifejezve a következők: az általános forgalomban lévő gyártmányokból befolyt 87.579,483 korona, a belföldi különlegességi gyártmányokból 7.850,425 korona, a külföldi különlegességi gyártmányokból pedig 2.108,783 korona folyt be; összesen 97.538,692 korona. Az 1911-ik év első hét hónapjában 10.002,523 koronával kevesebb folyt be az eladott dohánytermékekből az állami kincstárba, ami ez évben 11,24 százalék emelkedésnek felel meg.

Gyermekvédelem. A népszámlálási adatok szerint a magyar faj a propagatív erő tekintetében nem áll a nemzetiségek mögött s ez az oka, hogy lassan-lassan fölibe kerülünk azoknak. A magyarság örvedetes előnyomulása azonban sokkal gyorsabb volna, ha az 1 éven aluli gyermekek halálozási aránya nem lenne reánk olyan kedvezőtlen. Az idegenek sokkal jobban rágoszkodnak gyermekeikhez, mint a magyar anyák. Ezen a sajnálatos körülményen kétféleképen lehet segíteni. Ugy is, ha fiainkat arra bírjuk, hogy csak sok gyermekes családból nőüljenek. Ezt az agitációt karolják fel lelkészeink. Ugy is, ha a csecsemővédelem ügyét magunkévá tesszük. Erre a térre léptek a hódmezővásárhelyiek, akik e hóban megalakították az *Alföldi Csecsemővédő Egyesületet*. Ezt a példát kellene követni az Alföldön és a magyar városokban mindenütt, a dunántúli vészlepett vidékeken. Évenként nyilván kellene tartani a népesedési kérdést és foglalkozni a gyermekvédelem, szaporodás, fogyás dolgaival. Ha más nem teszi, a lelkészek és egyháznak kell kezébe venni ezt a fontos ügyet is, melynek Hódmezővásárhelyen Bereczk Péter gyógyszerész személyében akadt lelkes apostola. Ő az, aki kimutatja, hogy az állam ugyan 15 millió koronát ad ki az egy évesnél nagyobb gyermekek védelmére, de a csecsemők érdekeiben maga semmi akciót nem folytat s azok ügyét az Országos Gyermekvédő Ligára és az Országos Gyermek-Szanatóriumra bizza. Az első 1909-ben 584,000 koronát fordított a szent célra (ebben 200,000 korona állami segély). Hasonló módon és arányokban költ az „Országos Gyermek-Szanatórium“ is. Végeredményben tehát állam és társadalom együtt nem 584,832 koronát költ évenként gyermek (és nem csecsemő) védelemre, hanem legalább is 18–20 millió koronát, minek jelentékeny részét milliós építkezések és a nagy adminisztrációs költségek emésztik fel. Fájdalom, hogy ezen szervezetek működéséből úgyszólván teljesen hiányzik a csecsemővédelem, mely pedig egyetlen és legnagyobb biztosítéka az állam lételének, mert hiszen évenként 162,000 egy éven alóli és egy éves gyermek hal el (1892-ben 283,079), míg azon korhatárok között, amelyre a mai állami és társadalmi védelem kiterjed, már aránylag kevés halálozás esik. sőt ezen korban a magyar gyermekek már nagyobb számban maradnak meg, mint a nemzetiségiek. — Azonban a csecsemő korhatárban oly óriási a magyar gyermek tömeges pusztulása, hogy azt többé a nem-

zetiségekkel szemben kiegyenlíteni nem képes. *Fájdalom, e szomorú helyzetben a magyar Alföld helyzete a legszomorúbb s valóban felfoghatatlan, hogy míg a kényelmes berendezésű, aránylag igen csekély téren mozgó gyermekvédelemre évenként 18–20 millió korona fordítatik, addig azzal a háromnegyed millió csecsemő élettel, mely évenként Magyarországon területén megjelenik és jórészen el is tűnik, eddig — úgyszólván — senki sem törődött. Kell, hogy ezután törődjünk és törödni is fogunk, ha mindenütt oly lelkes szószólói lesznek a csecsemővédelem ügyének, mint Bereczk Péter hódmezővásárhelyi gyógyszerész.*

Az amerikai magyar görög katolikusok vikáriusa. A M. Kurir jelenti: Ismeretes az a sok viszálykodás, amely az amerikai magyar és rutén görög-katolikusok között napirenden volt és amelynek oka kizárólag az, hogy az Amerikában letelepedett görög-katolikusoknak Ortinszky István rutén püspök volt az egyedüli főpásztor. Ezeknek a viszályoknak véget vetett Ortinszky püspöknek az az intézkedése, amellyel Gorzó Bálint északamerikai görög-katolikus az lelkészt Észak-Amerikába kivándorolt magyarországi származású magyar és rutén görög-katolikus lelkészek és egyháziak egyházi ügyeinek vezetésére vikáriussá nevezte ki.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Templomi harmonium eladás.

Egy Stowasser-féle Modell Neptun CC 2 karn. b hangt. 5 octáv. 19 változatú, 1907-ben 900 koronáért vásárolt és csak két évig használt. teljesen jó karban levő

templomi harmonium eladó.

Az eladás oka az, hogy 1300 körüli lélekszámú, erősen éneklő gyülekezetünknek gyenge a harmonium. — Felvilágosítást nyújt a

Tiszaberczeli reform. lelkészi hivatal.

Pályázat.

A nyüvedei (Biharmegye) református egyház-tanács pályázatot hirdet a kügypusztai református külterületi iskola államsegéllyel előkönyörgő kántortanítói állására.

Javadalom: 1. Államsegély: 831 korona. 2. Tandíjkárpótlás: 122 korona. 3. Faváltság: 48 korona. 4. Előkönyörgésért 142 korona. 5. Korpótlék. Temetési stóla. Tisztességes lakás, két szoba, konyha, kerttel és melléképületekkel.

Kötelesség: az I—VI. osztály vegyes elemi iskolának a tiszántúli ref. egyházkerület tanterve szerint való tanítása és vasárnap d. e. istentisztelet tartása.

Csak okleveles tanítók pályázhatnak. Pályázati határidő: febr. 15. Az állás azonnal elfoglalandó. Posta helyben.

Ref. egyháztanács.